

Klare skiller mellom bydelene i valgdeltakelse

63 prosent

stemte ved årets
kommunestyrevalg i Oslo

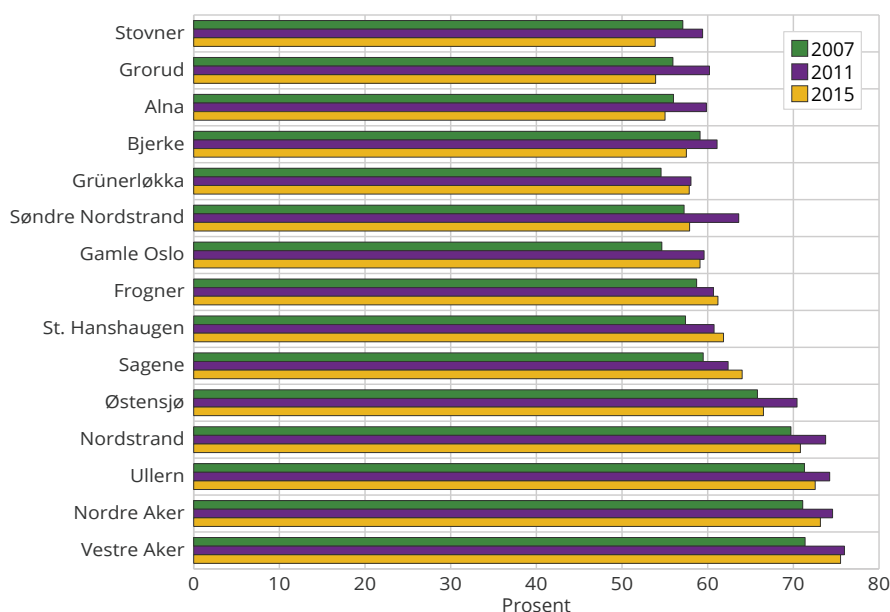
Valgdeltakelsen i kommunestyrevalget i Oslo 2015 var 63 prosent. Analysene av valget viser at det er betydelige forskjeller i valgdeltakelse mellom hovedstadens bydeler: Bydelene vest i ytre by har høyere deltakelse enn bydeler i sentrum og i Groruddalen. Det er en tendens til at velgerne i bydeler med lav valgdeltakelse i stor grad stemmer på Arbeiderpartiet, mens Høyre gjør det godt i bydeler med høy deltakelse. Arbeiderpartiet ville sannsynligvis fått flere stemmer hvis valgdeltakelsen hadde vært jevnere i bydelene, men dette ville ikke gi vesentlige endringer i bystyrets sammensetning.

I forkant av årets kommunestyrevalg var det en del oppmerksomhet rundt forskjeller i valgdeltakelse i de ulike strøkene og bydelene i Oslo. I etterkant av valget ser vi at det er betydelige forskjeller i valgdeltakelse mellom hovedstadens bydeler. Det viser seg at slike forskjeller har økt med tiden. Bydelene Vestre Aker, Ullern og Nordre Aker har klart høyere deltakelse enn bydelene i Groruddalen. Det er en tendens til at velgerne i bydeler med lav valgdeltakelse i stor grad stemmer på Arbeiderpartiet, mens Høyre gjør det godt i bydeler med høy deltakelse. I slutten av denne artikkelen har vi gjort en analyse av de tre siste valgene hvor vi tenker oss at valgdeltakelsen var den samme i alle bydelene. Denne analysen viser at Arbeiderpartiet sannsynligvis ville fått flere stemmer, men dette ville ikke gitt vesentlige endringer i bystyrets sammensetning.

Valgdeltakelsen er høyest vest i ytre by

I kommunestyrevalget i 2015 var valgdeltakelsen høyest i bydelen Vestre Aker; her stemte 76 prosent av de stemmeberettigede. Også i bydelene Nordre Aker og Ullern var valgdeltakelsen høy med 73 prosent (se figur 1).

Figur 1. Kommunestyrevalg i Oslo. Valgdeltakelse etter bydel. 2007, 2011¹ og 2015

¹ 2007- og 2011-tall er justert opp for å inkludere kretsløse stemmer.
Kilde: Valgstyret Oslo, 2007-2015.

Øyvind Kleven
er statsviter og statistikkrådgiver
i Statistisk sentralbyrå, Seksjon
for befolkningsstatistikk.
(oyvin.kleven@ssb.no)

Om valgkretser

I 2015 er alle stemmene fordelt etter den valgkretsen en er registrert i. For tidligere valg er det en andel som ikke er fordelt etter valgkrets, en kan stemme i andre kretser enn den en er registrert i. Ikke alle disse stemmene blir fordelt etter valget, men blir klassifisert som kretsløse. Dermed blir estimatet for valgdeltakelse per bydel publisert av valgstyret i Oslo litt for lavt i 2007 og 2011. I 2007 var det om lag 12 500 stemmer og i 2011 var det om lag 22 800 stemmer.

Disse stemmene har vi fordelt jevnt etter antall stemmeberettigede i hver bydel. Estimaten for hver bydel er noe høyere enn tidligere publiserte tall av valgstyret i Oslo. Forskjellene mellom bydelene blir imidlertid de samme.

I andre enden av skalaen finner vi Stovner og Grorud hvor 54 prosent stemte. Også Alna ligger lavt med 55 prosent. Forskjellen mellom Vestre Aker med det høyeste fremmøte og Stovner med det laveste er 22 prosentpoeng.

Ved forrige kommunestyrevalg i 2011 var forskjellen mellom bydelen med høyest valgdeltakelse (også da Vestre Aker) og lavest (Grünerløkka) 18 prosentpoeng. Mens den tilsvarende for lokalvalget i 2007 var 17 prosentpoeng.

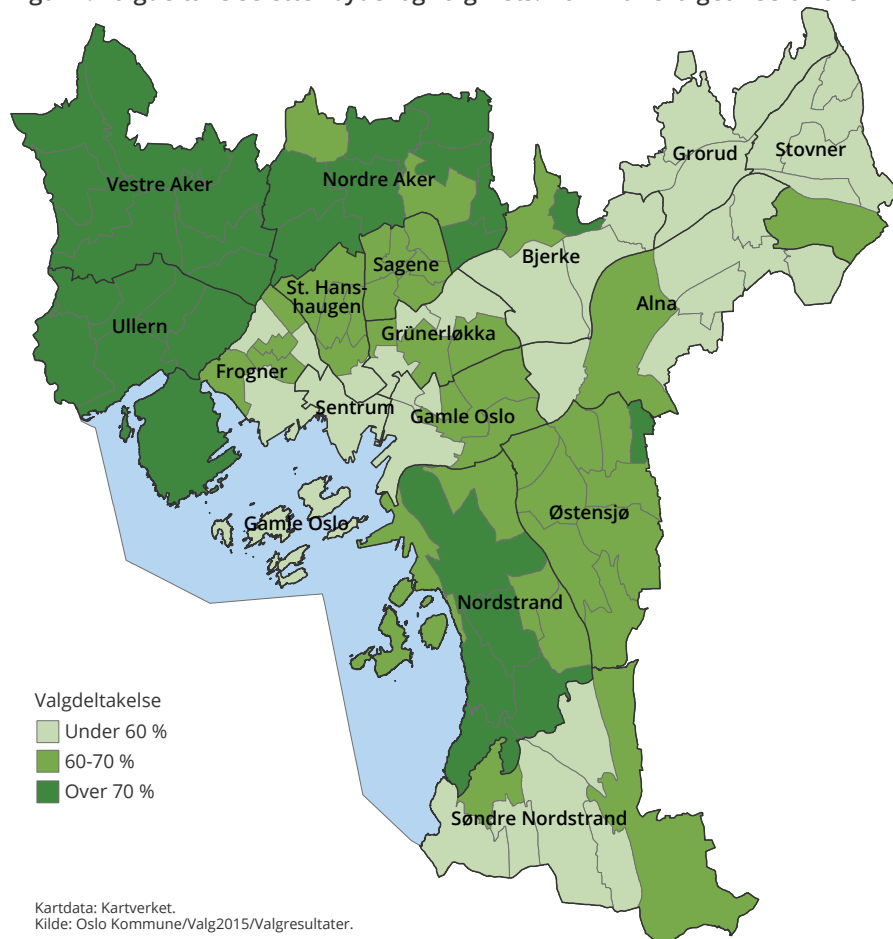
Det er selvsagt variasjon innenfor den enkelte bydel med hensyn til valgdeltakelse. Ser vi på alle de 104 valgkretsene (se figur 2), er det bare i bydelene Vestre Aker og Ullern hvor valgdeltakelsen er over 70 prosent i alle valgkretser. Det er på den annen side bare Grorud som har en deltakelse under 60 prosent i alle kretser.

Fremmøtet lavest i Groruddalen

Bydelene Stovner, Alna og Søndre Nordstrand har også en homogen og lav valgoppslutning: Bare en til to kretser har over 60 prosent deltakelse. Bydeler som Bjerke og Frogner er de minst ensartede. Det kan også være variasjoner innenfor hver valgkrets når det gjelder gateadresser eller type bolig. Kartet viser imidlertid en klar tendens: Bydelene Vestre Aker, Nordre Aker, Ullern og Nordstrand har en relativt jevn og høy valgdeltakelse. De sentrale bydelene Sagene, St. Hanshaugen og Grünerløkka ligger også i midten når vi måler deltakelse.

Mye av denne forskjellen henger sammen med hvem som bor i de ulike bydelene. Bydelene med lavest valgdeltakelse har større innslag av personer med lav inntekt, personer utenfor arbeidslivet, personer med lav utdanning og personer med innvandrerbakgrunn. Valgstatistikken har lenge vist at dette er grupper med relativt lav valgdeltakelse. I kommunestyrevalg har utenlandske

Figur 2. Valgdeltakelse etter bydel og valgkrets. Kommunevalg i Oslo 2015

statsborgere som har hatt lovlig opphold i Norge i tre år eller mer stemmerett. Arbeidsinnvandrere fra EØS har langt lavere valgdeltakelse enn norske statsborgere, slik at de bidrar til å trekke gjennomsnittet ned i de bydelene de bor. Personer med innvandrerbakgrunn med kort botid i Norge har også lav valgdeltakelse. Disse gruppene er i overveidende grad bosatt i Groruddalen og Søndre Nordstrand.

Forskjellene i valgdeltakelse mellom bydeler har økt over tid

I et lengre historisk perspektiv er det klart at forskjellene i valgdeltakelse mellom ulike deler av Oslo by har økt. Går vi tilbake til mellomkrigstiden og etterkrigstiden var det ikke så store forskjeller i valgdeltakelse mellom bydelene i Oslo. Valgdeltakelsen var i mange år høyere på østsiden av Akerselven, til tross for at det bodde flere med lav inntekt og lav utdanning der enn i vest. Oslo har hatt mange bydelsinndelinger opp igjennom årene, den siste kom i 2004, det er derfor vanskelig å gjøre direkte sammenlikninger.

Vi har studert deltakelsen i valgkretsene i fem valg fra 1959 til 2015 og fremstiller dette i tabell 1. Et robust mål på forskjellene i valgdeltakelse er differansen mellom «bunnen av topp ti» og «toppen av bunn ti». I 1959 og 1967 var denne avstanden 8-9 prosentpoeng, i 1979 hadde den økt til 13 prosentpoeng, i 1995 var forskjellen 17 prosentpoeng. I 2015 er forskjellen kommet opp i 25 prosentpoeng.

Som tidligere nevnt er det forskjeller på innbyggerne i de ulike bydelene. Bydelene med lavest valgdeltakelse har større innslag av personer med lav inntekt, personer utenfor arbeidslivet, personer med lav utdanning og personer med innvandrerbakgrunn. Valgstatistikken har lenge vist at dette er grupper med relativt lav valgdeltakelse. Men det er ikke en naturlov at dette skal slå ut i stor ulikhet i valgdeltakelse. Analyser av tidligere valg i Oslo viser at hvis en gruppe først er politisk mobilisert vil den delta og stemme i valgene uavhengig av yrke, utdanningsnivå og inntektsnivå.

Tabell 1. Ti på topp og ti på bunn blant valgkretser¹ i kommunestyrevalg i Oslo 1959, 1967, 1979, 1995 og 2015. Prosent

1959	%	1967	%	1979	%	1995	%	2015	%
Bøler	82	Hellerud	86	Lysejordet	89	Nordseter	79	Slemdal	79
Østensjø	81	Lilleaker	85	Slemdal	87	Bygdøy	79	Tåsen	78
Oppsal	81	Korsvoll	85	Munkerud	87	Abildsø	78	Engebråten	78
Lilleborg	81	Huseby	85	Huseby	87	Tonsenhagen	78	Bogstad	78
Høybråten	81	Ullevål	85	Nordseter	86	Ljan	78	Bygdøy	78
Nordtvedt	80	Oppsal	84	Bygdøy	86	Slemdal	78	Kjelsås	78
Hovin	80	Manglerud	84	Nordstrand	86	Vindern	77	Bekkelaget	77
Lilleaker	80	Lilleborg	84	Ljan	85	Nordstrand	77	Ris	77
Huseby	80	Kjelsås	84	Bestum	85	Munkerud	77	Svendstuen	77
Lambertseter	80	Høybråten	84	Smestad	85	Bekkelaget	77	Grindbakken	76
Hegdehaugen	72	Vahl	77	Kampen	72	Sagene samfunnshus	60	Stig	51
Nordberg og Tåsen	72	Hersleb	77	Tøyen	72	Sandaker vdg. skole	59	Gran	51
Møllergaten	72	Nedre Grünerløkka	76	Oslo Katedralskole	72	Oslo Katedralskole	58	Linderud	51
Vindern	72	Katedralskolen	75	Foss skole	69	Foss v skole	58	Vahl	51
Vestheim	71	Gamlebyen	75	Lakkegaten	68	Vålerenga skole	58	Anker	51
Uranienborg	71	Ruseløkken skole	73	Møllergata	66	Oslo opplæringscenter	56	Vestli	51
Ruseløkken skole	70	Møllergaten	72	Vahl	66	Sagene skole	56	Tiurleiken	50
Aars og Voss	70	Aars og Voss	70	Gamlebyen	63	Munch museet	49	Møllergata	50
N. Bekkelaget, Prinsdal og Klemetsrud	68	Ullevål sykehus	64	Oslo lille indremisjon	61	Yrkesskole Hybelhus	49	Veitvet	48
Adamstuen og Ullevål sykehus	66	Sentrum	59	Ullevål Sykehus	48	Gamlebyen	48	Stovner	48

¹ Valgkretsene Rådhuset, Rådhuset+ småkretsene og Marka er holdt utenfor. Dette er lite homogene, historisk gjerne små kretser og regnes ikke inn i bydelene. Kilde: Statistisk årbok for Oslo. 1960, 1968, 1980. 1996. Valgstyret Oslo 2015.

Arbeiderpartiet ville trolig øke sin stemmeandel ved jevnere valgdeltakelse

I forkant av kommunestyrevalget i 2015 var det en del oppmerksomhet rundt forskjeller i valgdeltakelse i de ulike strøkene og bydelene. Men hvilken effekt kan denne ulikheten i valgdeltakelse tenkes å ha på sammensetningen av kommunestyret? Frem til valget 14. september 2015 ble Oslo styrt av et byråd som bestod av Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti, med Fremskrittspartiet som støtteparti. Dette byrådet mistet sitt flertall etter valget. Høyre gikk tilbake med 3,9 prosentpoeng og mistet tre bystyremandater. Venstre gikk tilbake 1,3 prosentpoeng og mistet én representant. Sosialistisk Venstreparti mistet også ett mandat, mens Rødt vant et sete i bystyresalen sammenlignet med valget i 2011.

Den store valgvingereren var Miljøpartiet De Grønne som gikk frem 5,7 prosentpoeng og fikk fire nye mandater i bystyret (se tabell 2). Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne dannet et nytt byråd med Rødt som støtteparti.

Venstresidens partier har gjerne hatt sin styrke i østkantbydelene, mens høyresiden har stått sterkest på vestkanten og Nordstrand. Denne tendensen var nok langt sterkere tidligere, men ser vi på de tre siste valgene, er trenden klart til stede fremdeles. Noen politiske kommentatorer har sågar hevdet at hvis Arbeiderpartiet og venstresiden skal danne byråd, er de nødt til å få opp valgdeltakelsen i de østlige bydelene. For at forskjeller i valgdeltakelse i ulike bydeler skal slå betydelig ut på valgresultatet, må fire betingelser være oppfylt:

- 1) Det må være en relativt stor andel stemmeberettigede i bydelene med lav valgdeltakelse, slik at velgermobiliseringen gir utslag i byen som helhet.
- 2) Det må være relativt stor forskjell mellom bydelene med hensyn til hvilke partier velgerne stemmer på.
- 3) Det må være en noenlunde lik tendens med hensyn til 1 og 2. I bydelene med relativt lav valgdeltakelse må andre partier ha høyere oppslutning, enn i bydelene med høy valgdeltakelse.
- 4) De som ikke stemmer i valget, måtte – hvis de hadde avgitt stemme - i stor grad ha stemt det samme som sine naboer.

Den siste betingelsen er selvsagt svært problematisk av flere grunner. For det første kan vi tenke oss at høyere valgdeltakelse i et distrikt eller en valgkrets kan bringe flere «perifere» velgere til urnene. I motsetning til «kjernevelgerne» i disse distriktene er de nye velgerne mindre trofaste mot partiene og kan dermed bidra til å svekke majoritetspartiet i distriktet.

Tabell 2. **Oppslutning om ulike partier i kommunestyrevalg i Oslo og mandater i bystyret. 2007, 2011 og 2015**

	Oppslutning i prosent				Antall mandater			
	2007	2011	2015	Endring 2015-11	2007	2011	2015	Endring 2015-11
Arbeiderpartiet	29,9	33,1	32,0	-1,1	18	20	20	0
Fremskrittspartiet	14,3	7,0	6,0	-1,0	9	4	4	0
Høyre	25,2	35,7	31,8	-3,9	16	22	19	-3
Kristelig Folkeparti	3,1	2,4	2,4	0,0	2	1	1	0
Sosialistisk Venstreparti	10,6	6,3	5,4	-0,8	6	4	3	-1
Venstre	8,7	8,2	6,9	-1,3	5	5	4	-1
Miljøpartiet De Grønne	0,6	2,5	8,1	5,7	0	1	5	4
Rødt	5,2	3,6	5,0	1,4	3	2	3	1
Andre	2,4	1,2	2,4	1,2	0	0	0	0

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå. Valgstyret Oslo, 2007-2015.

Herbert Tingsten viste på 1930-tallet at personer med typiske arbeideryrker har lavere valgdeltakelse i typiske middelklassedistrikter enn i arbeiderdistrikter. Hans generelle lov om sosial gravitasjon («law of the social centre of gravity») går ut på at valgdeltakelsen innen en sosial gruppe øker med den relative styrken til gruppen i valgdistriktet, og han mente å kunne vise at oppslutningen om det partiet som representerer gruppen også øker med størrelsen på gruppen innen området. Valgstatistikken fra Oslos kommunestyrevalg i mellomkrigstiden viser at valgdeltakelsen ofte var lavere på vestkanten enn på østkanten, men det var «arbeidere og hushjelper» bosatt på vestkanten som trakk valgdeltakelsen ned. Hadde disse stemt, er det større grunn til å tro at de hadde stemt sosialistisk enn borgerlig. Hadde man derimot lagt valgresultatet på vestkanten til grunn og justert opp valgdeltakelsen, ville det vært de borgerlige partiene som hadde økt sitt stemmetall.

Vi må altså være varsomme med de konklusjonene vi trekker etter slike regneøvelser hvor vi forsøker å spørre hva som ville skjedd hvis valgdeltakelsen hadde vært den samme i hver bydel. Men siden partivalg og politiske holdninger for ganske mange av oss påvirkes av dem vi omgås og gjerne bor i samme nabolag med, er det grunn til å tro at slike simuleringer gir en viss pekepinn på hvordan en jevnere valgdeltakelse ville slått ut på den samlede partiopplutningen. I den videre analysen tar vi altså betingelse 4 for gitt.

Tabell 3 peker i retning av at de tre første betingelsene delvis er oppfylt. I bydeler med lav valgdeltakelse er Arbeiderpartiet og venstresidens partier i flertall, mens Høyre og de andre borgerlige partiene står sterkt i bydeler med høy valgdeltakelse. Det er noen unntak: Frogner har ikke spesielt høy valgdeltakelse, her står høyresiden klart sterkere enn venstresiden, mens Østensjø har relativt høy valgdeltakelse samtidig som venstresidens partier står sterkt. Legg merke til at fire av de fem bydelene med lavest valgdeltakelse alle har under 5 prosent av andelen stemmeberettigede.

På bakgrunn av tabell 3, og tilsvarende tabeller for valgene i 2007 og 2011, kan vi simulere valgresultatet i Oslo hvis valgdeltakelsen var lik i alle bydeler (alt annet holdt konstant), for de tre siste valgene. Vestre Aker (bydelen med høyest valgdeltakelse) gis vekten 1, mens de andre bydelene vektet opp: Stovner og Grorud får da størst vekt. I 2015-valget er forhåndsstemmene ikke regnet inn i resultatene for hver bydel. 34 prosent av stemmene i Oslo er forhåndsstemmer. Hvis det er en klar skjevhet med hensyn til partivalg blant dem som forhåndsstemmer sammenliknet med dem som stemmer på valg-

Tabell 3. Kommunestyrevalget i Oslo 2015. Valgdeltakelse, andel av stemmeberettigede og stemmefordeling på parti. Etter bydel. Sortert etter valgdeltakelse. Prosent

	Valgdeltakelse	Andel av stemmeberettigede	Ap	Frp	H	Krf	SV	V	MdG	R	Andre
Grorud	53,9	4,2	52,8	8,5	16,5	2,0	3,9	3,2	4,7	5,6	2,8
Stovner	53,9	4,7	51,2	9,5	23,0	2,5	3,0	2,2	3,1	2,9	2,6
Alna	55,0	7,3	50,9	7,5	19,7	2,3	4,9	3,4	4,4	4,2	2,7
Bjerke	57,5	4,4	41,6	6,7	24,6	2,8	5,2	5,6	6,2	5,0	2,3
Grünerløkka	57,8	9,0	33,1	3,9	18,3	2,1	10,2	9,3	11,8	9,1	2,2
Søndre Nordstrand	57,9	5,5	47,2	5,9	21,3	3,4	5,7	3,9	5,2	4,5	2,9
Gamle Oslo	59,1	8,0	35,3	4,2	15,5	1,8	10,7	7,5	11,5	11,3	2,2
Frogner	61,2	9,4	18,0	5,3	49,3	1,9	3,8	8,4	8,0	3,6	1,7
St. Hanshaugen	61,8	6,1	25,4	3,6	28,5	2,8	6,9	10,7	12,5	7,6	2,0
Sagene	64,0	6,7	32,1	3,4	20,9	2,9	9,3	10,4	11,6	7,3	2,1
Østensjø	66,5	7,5	39,1	7,7	26,7	2,8	6,0	5,7	6,2	3,7	2,1
Nordstrand	70,8	7,5	23,6	6,8	45,6	3,6	3,1	7,0	5,8	2,8	1,7
Ullern	72,5	5,0	17,0	4,9	54,8	2,0	2,8	9,7	5,9	1,9	1,0
Nordre Aker	73,2	7,3	25,3	5,1	36,5	3,5	5,5	10,4	8,5	3,7	1,5
Vestre Aker	75,5	7,0	16,1	4,8	56,4	1,9	2,8	9,0	6,1	1,8	1,1

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå. Valgstyret Oslo.

dagen, må vi benytte mer kompliserte modeller enn den enkle modellen vi her har laget.

Ser vi på antall som forhåndsstemmer i hver bydel, er forhåndsstemningen relativt jevnt fordelt. Videre er partifordelingen blant dem som forhåndsstemmer ganske lik det endelige resultatet. Resultatet fra bydelsvalget 2015 er også relativt likt kommunestyrevalget i hver bydel. Derfor vil denne relativt enkle modellen kunne fungere.

Neppe stor effekt av jevnere valgdeltakelse

Ser vi på de tre siste kommunestyrevalgene, gir denne simuleringen størst utslag for de to største partiene, Arbeiderpartiet og Høyre, i alle disse tre valgene (se tabell 4). I 2015 ville Arbeiderpartiet gått frem med 0,9 prosentpoeng til 32,9 prosent, mens Høyre ville gått tilbake med 1,1 prosentpoeng til 30,7 prosent. Jevnt over er effektene små. Denne tenkte valgdeltakelsen ville ikke ført til noen store endringer i sammensetningen av bystyret. Noe av årsaken til at effekten ikke er større, finner vi ved å se litt nærmere på bydelen Frogner: Her er valgdeltakelsen relativt lav, og Arbeiderpartiet står relativt svakt, mens Høyre står tilsvarende sterkt. Noe av effekten av at Arbeiderpartiet ville fått flere stemmer i øst, jevner seg derfor ut.

Selv om vi prøver ut en annen litt mer spekulativ modell, vil effekten av jevnere valgdeltakelse være beskjeden. Det finnes historiske eksempler på at valgdeltakelsen har vært høyere i østkantbydelene enn på vestkanten. Vi har prøvd ut en modell hvor vi bytter bydel med høy valgdeltakelse mot bydel med lav valgdeltakelse. Dette gjør vi simpelthen bare ved å sortere bydelene fra høyest til lavest, og lavest til høyest, og så bytte dem mot hverandre. Vestre Aker gis like lav valgdeltakelse som Stovner, og Stovner like høy valgdeltakelse som Vestre Aker. Tilsvarende bytter bydelene med nest høyest og nest lavest deltagelse plass.

Denne simuleringen gir større effekt: Arbeiderpartiet får nå rundt 34 prosent og Høyre faller til under 30 prosent (se figur 3). Effekten er likevel ikke slik at bystyret ville fått en sammensetning som for eksempel gjorde at Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti kunne dannet byråd med Rødt som støtteparti uten å ta Miljøpartiet De Grønne med i kabalen.

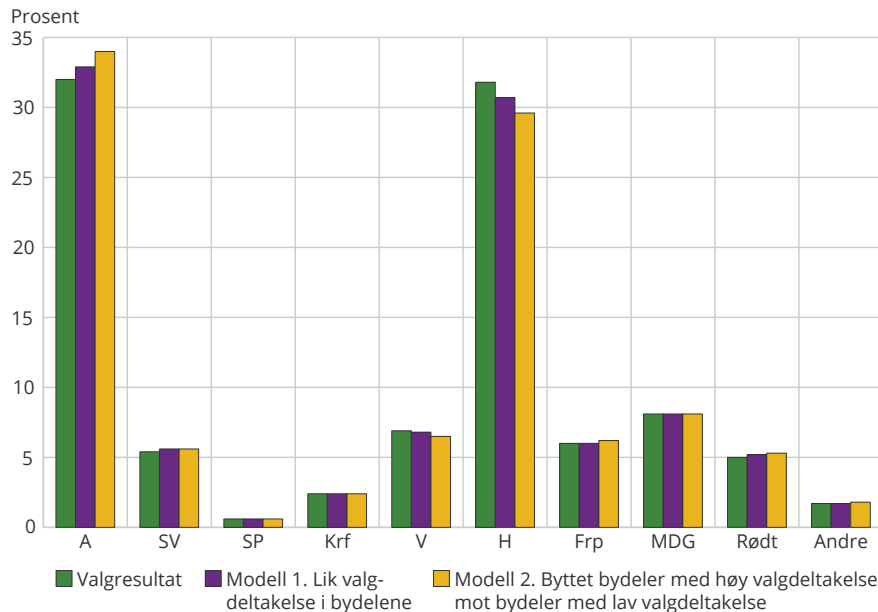
Analyser fra senatsvalg i USA viser at hvis en tenker seg at valgdeltakelsen er lik i alle grupper og kretser, vil det i de aller fleste tilfellene ikke påvirke hvem som står igjen som seierherre i valget. Det vil kun skje i 4 av 91 tilfeller. Tidligere analyser fra SSB tyder på det samme. For å illustrere dette kan vi beregne hvor mange ekstra stemmer Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ville trengt for å få 50 prosent av stemmene i valget. Det ble talt opp om lag 320 420 partifordelte stemmesedler. Av disse fikk Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt 42 prosent: 136 050 stemmer.

Tabell 4. Mulig valgresultat i Oslo hvis valgdeltakelsen hadde vært den samme i alle bydeler. Differanse fra valgresultatet. 2007, 2011 og 2015

	2007	Diff	2011	Diff	2015	Diff
Arbeiderpartiet	30,5	0,6	33,7	0,6	32,9	0,9
Fremskrittspartiet	14,4	0,0	7,1	0,1	6,0	0,0
Høyre	24,5	-0,7	34,8	-0,9	30,7	-1,1
Kristelig Folkeparti	3,1	0,0	2,4	0,0	2,4	0,0
Sosialistisk Venstreparti	10,7	0,1	6,4	0,1	5,6	0,2
Venstre	8,5	-0,2	8,2	0,0	6,8	-0,1
Miljøpartiet de Grønne	0,6	0,0	2,5	0,0	8,1	0,0
Rødt	5,3	0,1	3,7	0,1	5,2	0,2
Andre lister	2,5	0,1	1,2	0,0	2,3	-0,1

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Simulering av valgresultatet i kommunestyrevalget i Oslo 2015 med to ulike modeller. Etter parti

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Dersom valgdeltakelsen hadde vært like høy som i Vestre Aker i alle bydeler, ville vi måtte legge til om lag 65 000 stemmer. Da ville det vært 385 420 stemmer totalt, og 192 711 stemmer ville gitt flertall (50 prosent). Differansen mellom 192 052 stemmer og 136 050 stemmer er 56 661. Det betyr at 56 661 av de 65 000 ekstrastemmene ville måtte gå til Arbeiderpartiet, SV og Rødt. Altså må nesten ni av ti tilleggsstemmer gå til denne blokken for at de skal oppnå flertall. Det er lite trolig at en mobilisering av hjemmesitterne ville føre til at så mange går i samlet flokk til én blokk.

Litteraturliste

Citrin, Jack, Eric Schicler og John Slides (2003) «What if Everyone Voted? Simulating the Impact of Increased Turnout in Senate Elections» I American Journal of Political Science 47 (1): 75-90.

Denardo, James (1980) «Turnout and the Vote: The Joke's on the Democrats.» American Political Science Review 74 (2):406-420.

Denardo, James (1986) «Does Heavy Turnout Help Democrats in a Presidential Elections?» American Political Science Review 80 (4):1298-1304.

Høydahl, Even (2015) «Befolkningsutviklingen i Oslo – rutenettkart 2000 og 2015. Innvandrere på Oslo-kartet» i Samfunnspeilet 3/2015:31-31. Statistisk sentralbyrå.

Kleven, Øyvinn (2015) Valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn. Analyse av mulige effekter av lik valgdeltakelse blant personer med og uten innvandrerbakgrunn. Rapport 2015/33. Statistisk sentralbyrå

Kriznik, Heidi Marie (2015) Den delte byen. Forlaget Manifest AS. Oslo

Nordbø, Jarle Erik (2015) Oslo – den sammensatte byen. Civita – notat nr 21/2015

Tingsten, Herbert (1937) Political behavior. Studies in election statistics. P.S King. London

Oslo kommune, valgresultater: <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/valg-2015/valgresultater/>

Oslo kommune, valgstetistikk: <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/valg-2015/statistikk/>

Øidne, Gabriel (1973) Østkant og Vestkant i Oslos politiske historie. Sosiale og politiske strukturer i Oslo 1906-69. Gyldendal Norsk Forlag. Oslo